

A bécsi A-ról, avagy miféle zene szóljon

Rónai Éva emlékére

Beszélik, hogy él valahol egy primitív törzs, a világ többi, tehát primitívebb részétől szerencsésen elzárva, az újszülöttek érkezését jajveszékeléssel fogadják, a halál híre viszont dalra, táncra és nevetésre készíti őket, a halandó távozása valóságos örömnép, mekkora mázlista már, mondják a primitívek tánc közben, és vigadoznak a vigadóban.

Mi viszont, primitívebbek, még tartjuk az életet valamire, ezért itt és most ünnepeljük inkább azt, hogy Rónai Éva – Ottlik szavait élve – „*járt ezen a Földön*”, és persze azt is, hogy mi, egybegyűltünk, ki-ki a maga módján és mértékében, tanúi lehettünk ennek a fantasztikus életnek.

Az efféle eseményeken többnyire jön valaki szakember, és megmondja neked, ki volt úgymond *valójában*, akire emlékezni jöttél, mire ment ki a fuvar, mi merre hány méter, de neked ne mondja meg senki.

Neked ne segítsen senki érezni.

Van ez a magabiztos hang, amivel a lakosságot szokták fölvilágosítani kulturálódási lehetőségekről, az, aki a tévéből beszél ilyenkor, *utánaolvasott* a dolognak, találtak is leírást a művésztől, négy-öt mondat, érted, mondta neki a szerkesztője, nem kell túlszólalni, ha igényes vagy, max átfogalmazod a saját szavaiddal, vagy tudod mit, vidékre jó lesz, nyomassuk egy-az-egybe, ahogy a neten találtuk.

Többnyire, fájdalom, nő beszél ilyenkor bele a tévébe, dallamosan, ötvennyolc másodpercig, de annak a dallamnak körülbelül semmihez sincs köze, nemhogy ahhoz, hogy amit mond, az vajon mit jelenthet, vagy a magyar beszéd természetes lejtéséhez, úgy tanulta ő is televízióról, szóval, azt mondja a hang, hogy

„Figurális kárpitokon ábrázol humort, iróniát, a hagyományos ábrázolásmód tiszteletét, a valóságosat és az álomszerűt Rónai Éva. (...) A művésznő szeretteit, családtagjait helyezi nosztalgikus környezetbe, meleg tekintetű, szelíd állatoktól körülvéve, gyakran gazdagon mintázott bordúrral keretezve.”

Tényleg el lehetne viccelődni, hogy képzeljük már el a művésznőt meleg tekintetű állatokkal körülvéve és gazdagon mintázott bordúrral keretezve, ahogy a mondat javasolja. Az efféle kedvcsinálók kötelező eleme, hogy az, aki mérhetetlen időn át ült a szövőszékénél, amíg a falon látható kárpitokat szőtte, (most lopni fogok a barátomtól: *„hogyan lehet örökkön ülve szabad albatrosznak lenni, csak ő tudja”*), azonnal, huszonhárom másodperc alatt mondja már bele a mikrofonba, hogy *miről* szól ez az izé, amire nagyjából az egész életét kicserélte.

Nézem a Youtube-on, áll Rónai Éva a saját kiállítása közepén, mert odaállították, és azt mondja, **„Ilyen családi figurákkal akarom a gondolataimat kifejezni, és azok olyanok, hogy legyen állat, növény vagy ember, azoknak egyenlő jogaik vannak”**, itt kicsit előre hajol, belenevet Média arcába, pedig eléggé zavarja a fény. Zavarta a fény, ha túl sok fény esett rá, azt nagyon kevésbé szerette, lényegében konkrétan semennyire, de túlteszi magát rajta, folytatja, **„egyenlő jogaik vannak a földön lehetőleg, és az állatok a barátaink, úgyhogy ez a lényege, és hogy ne hagyjuk elpusztulni a földet, semmiképp nem pusztulunk el”**, teszi hozzá még, **„mert mindenki észhez tér, és megmentjük a világot”**, kis szünet, aztán, de tényleg, mint amikor a tanító néni a hülyegyerekek kedvéért, akik önállóan, sajna, nem bírnak megérteni semmit, apró lélegzet után, mintha egy visszafojtott kacagás szilánkja volna, hozzáteszi még, **„és főleg a zenével lehet megmenteni”**, picit bele is nevet aztán a mondatba, mintha szégyellné, hogy már megint evidenciákat kell a tudomásunkra hoznia.

Miféle zene szóljon.

Ha a zene fölolvadt építészet, akkor milyen micsoda a francia gobelin, keressünk rá egy megfelelő jelzőt, hát, mit mondjak, nem irigylem magunkat.

Élsz, lefilmeznek, aztán meg már nem élsz, de egy darabig még ott marad a világban, ahogy egykor visszaverted a fényt, részecske vagy hullám, akkor nyilván egyik se, terjed a hang is, vegyük például az A-t, terjed, fölfogják, fölfogjuk valahogy. Technikája válogatja. A lényeg, hogy valahogy fogjuk már fel, mit mond. Hogy mit mondott. Átkerül az egész múlt időbe.

„Ez haute-lisse technika”, mondja, **„tehát hogy hengerre van feltekerve egymás mellett a láncfonal, és úgy kerül bele a gyapjúfonal, kézzel az ember ilyen színes babákat csinál, és azt dugdossa ide-oda”,** játékos, az egész egy játék, azt játssza, hogy ad egy interjút, és mintha azt akarná, hogy te, aki nézed, vele játsszál, hát tényleg baromi egyszerű, hótlissz vagy mi az úristen, majd utána nézel otthon, csinálsz színes babákat, és dugdosod ide-oda, pikpakk, és EP-t idézve, kacagva szaladsz át az életen, mintha ennyi volna, de nem egészen így van, mert aztán a végére a Fennvaló is eljátszik veled, göböket csomóz az ujjaidra, meggörbíti a hátad, kabalából elintézi, hogy mondjuk azért az egyik kezed ne nagyon működjön, nyilván, mert tudja, hogy félkézzel is elbánsz az úgynevezett gondokkal, mér pont ezt ne tudná, állítólag mindent tud, ki tudná ezt is, ha nem ő.

„Rónai Éva a kortárs magyar textilművészet élő klasszikusa”, mondja a hang, ezt mondja a hang, de az élet aztán halál által kicsinálja szegény mondatot, aztat a kifejezést ugyanis, hogy *„a kortárs magyar textilművészet halott klasszikusa”,* már lehetetlen alkalmazni, egyfelől, mert azonnal kiverné az embert a víz tőle, annyira bornírt, másfelől hátborzongatóan blaszfém, mert nálunk, mifelénk, a halállal nem lehet viccelni, a halottal meg pláne nem, tehát egyetlen, a halottal kapcsolatba hozható mondattal sem, noha például, hogy mondjak egy meglepőt, Oscar Wilde, aki pechjére egy ízlését impertinens módon sértő szobában haldoklott, állítólag a végén, *legutoljára* azt mondta, *„vagy a tapéta, vagy én, egyikünknek el kell tűnnie”.*

És olyat is láttam már, hogy az, akitől búcsúztak, akinek éppen két oldalról fogták a kezét, mert egyszerre akarták elengedni és marasztalni, harmadik oldalról pedig filmezték, azt kérdezte, **„mit csinál, fényképez?”**, mire a többiek nevetve bólogattak, és aki készült el innen, ki tudja, hova, velük nevetett, aztán kimosolygott a kamerába éles ragyogással, és azt mondta, **„majd kapom a telefonokat”,** és nevetett tovább, mire a többiek, akik vele

voltak, nevetéssel válaszoltak, a nevetésükkel erősítették meg, hogy igen, nyilván kapni fogja a telefonokat, zaklatni fogják a rajongók, de tudták, persze, mint mindenki, aki volt már ilyen helyzetben, hogy a nevetés, mint tulajdonképpen mindig, csak a sírás folytatása más eszközökkel, tudták jól, mi van itt tréfával elütve.

Azt mondja Média, hogy Rónai Éva „*évtizedekig végzett felelősségteljes munkát a kisképzőben, miközben szinte rejtőzködve létre hozta kivételesen egyedi szemléletű, hagyományokra építkező, mégis korunkhoz szóló életművét, jellemzően nagyméretű, minden esetben maga által szőtt goblejnjeinek központjában emberi magatartások, minőségek állnak, figurái bejárják a földet, miközben bölcsen meditatálnak múltjukról, sorsukról, jövőjükéről.*”, hacsak úgy nem, teszem hozzá, tényleg minden szava arany, mint Petőfinek.

“Minden esetben általa szőtt goblejnek”.

Miről szól a Háború és béke, tudjuk, Woody Allentől, az oroszokról

Könnyű persze az ilyesmi beszéden élcelődni, tessék, csináld jobban, itt van rá a remek alkalom, mondd már el egy megismételhetetlen, egyszeri, és mi tagadás, elég csodálatosnak tetsző életről, hogy milyen is volt, áruld el, hogy ki volt Rónai Éva, találj rá megfelelő mondatokat, lehetetlen, ott kellett volna lenni vele, mint egy láthatatlan angyalnak vagy vegyük szerényebbre, úgynevezett téembének, minden pillanatában, és még akkor sem tudhatnád, mi volt ez az egész, mi volt, ami zajlott benne, mitől tudta megcsinálni, hogyan állította elő ezt a ragyogást, ami itt és most megtekinthető A bécsi A-n.

Határozd meg a bécsi A-t.

„A *18. században* a hangvillák által keltett hangok frekvenciája 415 és 423 Hz között ingadozott, a *klasszikus* művek ezt a hangolást követték. Például *Georg Friedrich Händel* hangvillájának a frekvenciája 422,5 Hz volt, ez a 440 Hz frekvenciájú hangnál közel félhanggal mélyebb. A *romantika* korszakában a hangolási norma *Párizsban* 448, *Bécsben* pedig 456 Hz-re emelkedett.

*1885-ben a bécsi normálhang-konferencián a kamarahang frekvenciáját 435 Hz-ben rögzítették, ez volt érvényben egészen 1939-ig, amikor a jelenleg is érvényes nemzetközi megállapodás szerint a hangvilla által kibocsátott hang frekvenciáját 20 °C-on 440 Hz-ben rögzítették, ez az **egyvonalas a hang**. Magyarország 1951-ben fogadta el ezt a megállapodást."*

Ez a bizonytalanság, lássuk be, nagyjából mindent elmond rólunk, földlakókról, a lehetőségeinkről, a származás törekvéséről a renddel kapcsolatban, bizonytalan igyekezetünkről a pontosság felé, nem megy, majdnem úgy látszik, hogy megvan, de nincs, mondjuk például lehetett volna az is, hogy Magyarország 1951-ben ezt a megállapodást nem fogadja el, nem állapodik meg, nem enged a negyvennyolcból, hanem dacosan tartja magát tovább is mondjuk az 1885-ös bécsi megállapodáshoz, és még most is egy egészen picivel lejjebb szólna itt minden, mint Európában, de szerencsére Rákosi elvtársat megkérdezték, és rábólintott, jó, akkor adjuk fel a harcot, amit 1939 óta folytatunk, legyen ez egyszer úgy, ahogy az imperialisták szeretnék, üsse kő, menjünk följebb mi magyarok is öt herzcel, akkor, elvtársak, rögzítsük húsz Celsius fokon, azt' jó' van, nagyon meg is nyugodott, aki javasolta, mert ellenkező esetben, ha mondjuk pont aznap Apánk két ballábbal kelt volna föl, neki, a javaslónak el kellett volna viszonylag gyorsan utazni Recskre bizonytalan időre, és onnantól fogva az élete nyilván nem lett volna egy méznyalás.

Valójában úgy megy, hogy leülnek egy székre, voltam például a csellónapon a Fischer Anniról elnevezett zeneiskolában, leülnek valami baromi kényelmetlen székre, a térdük közé fogják a hangszert, és piszkálnak rajta valamit, vonják a húron a vonót, megint piszkálnak, de már csak egész picit, és egyszer csak elégedett pofával úgy csinálnak, mintha meglenne az a hang, és innentől fogva meg is van, a fene se érti, hogyan, nyilván azzal hasonlítják össze, amit a fejükben őriznek, az lesz az etalon, ha pedig összehallgatják, akkor a fejükben őrzött hangokról hoznak egy kompromisszumot, elég nehéz dolog lehet az efféle zenei élet, mondja magának az angyal, aki figyel, az égi titkos megbízott.

És olyan is van, persze, jár azért a Földön néha, aki csak lehunyja a szemét, és tisztán hallja az összes hangot, akárhová teszik azt A-t Bécsben, vagy bárhol.

Honismereti gyűjtemény, 204-206:

„Világítottak azok a szőnyegek a nyers deszkafalon (...) alig észrevehetően megrántotta a vállát.”

Írta: Németh Gábor 2025 december 2.